

DRÁMAIAN LAKOZIK AZ EMBER...

■ A színpad, a dráma, a színészek és a rendezők világa iránt érdeklődő olvasó immár második éve olvashatja a kolozsvári Játéktér Egyesület által kiadott, azonos címmel megjelenő színházi folyóiratot. A *Játéktér* idei nyári lapszáma sokrétű, tematikailag színes, érdekes írásokat tartalmaz, amelyekben mind a színpadi előadásokra kíváncsi néző, mind a drámafordítások és a drámaelmélet felől közelítő szakember találhat magának való olvasmányt.

A lapszám sorrendben első rovatában, amely a *Kritika, Tárca* címet viseli, több romániai magyar színház előadásáról találni igényes, néhol személyes hangvételő, néhol kritikus beszámolót. Ezek részletes bemutatására itt nem vállalkozhatom, csupán néhányat emelek ki közülük, amelyek számomra a legérdekesebbek voltak (ezeket nem feltétlenül a beszámolók minősége szerint választottam ki, hanem azért, mert olyan előadások kritikái, amelyeket örömeim megnéznék).

Bonczidai Éva a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház *Murlin Murlo* című előadását mutatja be, Nyikolaj Koltjada kortárs orosz szerző drámájának színrevitelét. Kitér a szereplőkre, valamint a karaktereket meglevenítő színészek teljesítményére is, közben meg a dráma üzenetét próbálja tolmácsolni: a világvégi, lepukkadt kisvárosban, ahol a dráma cselekménye játszódik, az ember saját közösségének foglya, képtelen a menekülésre, a változásra, a szabadulásra. „Az egyén törvényszerűen beolvad a tömegbe, és kitérés kísérletei végzetesek, a szabadulni akaró elpusztul.” Bonczidai Éva írása hatásos, felkelti az emberben a vágyat az iránt, hogy ha még nem látta, megnézze a Barabás Árpád által rendezett előadást.

A Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának *Bányavakság* című előadásáról László Beáta Lídia ír. Az ő tollából való szövegben is többrétű elemzést talál az olvasó, amely kitér mind a szereplők rövid jellemzésére, mind pedig a színészi teljesítményre, magyarázni próbálja az előadás egyik fő motívumát, a képzetmotívumot, valamint a drámaíró Székely Csaba szövegében meglevenedő kicsinyes, üres létet. „Az előadás az isten háta mögötti kisemberek tudatlanságából fakadó helyzetkomikumokra támaszkodik. A tréfák mögött azonban sú-

lyos hibák, rendellenességek és elferdített igazságok lapulnak. [...] Azonban ezek az emberek nemcsak tanulatlanok, hanem kiégettek, és mindezek fölött korruptak és gyilkosok is.” Emellett ott van, az előadás központi problémájaként, az erdélyi létnek egy igen aktuális jellemzője, jelesül a román–magyar ellentét, a lappangó feszültségek, amelyeket nem tudunk emberi módon megoldani. „Mennyi időnek kell még elteltie ahhoz, hogy eszünkbe se jusson az embertársunk emberi mivoltának megkérdőjelezése?” – teszi fel a kérdést László Beáta Lídia. Beszámolójából kiderül az is, hogy Sebestyén Ába eme színrevitele nagy közönségsikernek számít, hiszen lassan egy éve, hogy megvolt a bemutatója, de idén tavasszal még mindig telt házzal játszották.

G. Mátyus Melinda a Temesvári Csiky Gergely Színház társulata által játszott *Parasztoperáról* ír (rendező Szikszai Rémusz), ennek cselekményéről, szereplőiről, valamint a rendezői és színészi megoldásokról, amelyek által érdekesen kapcsolódik össze a gyönyörű, ám megmerevedett hagyomány és a „főlényes, szédületesen gyors jelen”: akár egy rezervátumban, amely így nem hiteles. A szerző az előadást karakteresnek érzi, amely bár a giccs határára van, mégis sikerül elkerülnie az elitizmust, a „didaktikus tónust” és a közönnyt; kiemeli továbbá, hogy a színrevitel egyik fontos komponense a zenei rétegek és stílusok keveredése, innen a darab barokkos hatása.

Érdekes előadásra enged következtetni Tóth Hajnal *Három Oedipus a bánat malomában* című beszámolója a Nagyvárad Szigligeti Társulat *Oedipusáról*, a Szabó K. István által rendezett tragédiáról. Az olvasó megtudhatja belőle, hogy a három Oedipust – a gyereket, a felnőtt férfit és az agg királyt – három színész alakításában Szophoklész három műve (*Antigoné*, *Oedipus király* és *Oedipus Kolonoszban*) alapján vitték színre. Az antik sorstragédia ez alkalommal egy különleges színházi térben kel életre, a nagyvárad vár közelében lévő Léderer-malomban. Amint a kritikából kiderül, Szabó K. István előadásának egyik központi szimbóluma éppen a malommal kapcsolatos: „Théba népe magvakkal játszik, örül a malomban. Ahogyan a mag kenyérré lesz, akként

teljesedik be Oedipus végzete is. Ez a szimbólum fonálként kíséri végig az előadást” – olvassuk; valamint: „Antigoné búcsúzóul mindenkinek egy darabka kenyeret ad, ezzel is emlékeztetvén mindenkit a sors elkerülhetetlenségére.”

Szintén a lapszám kritikai rovatában olvasható Köllő Katalin kritikája a *Don Juan ünnepélyes vacsorája* című előadásról, amelyet a Franciaországban élő Matthias Langhoff rendezett a Kolozsvári Állami Magyar Színházban. Ebben a szövegben az előadás úgy kerül elemzésre, hogy közben állandóan utalás történik Langhoff rendezői koncepciójára, tágabb értelemben vett munkásságára. Kovács Dezső a marosvásárhelyi Tompa Miklós Társulat által előadott Gorkij-darabról, a *Mélybenről* ír, Adorjáni Panna pedig a Kolozsvári Állami Magyar Színház Strindberg-előadásáról, a *Julie kisasszonyról* számol be, kiemelve ennek gyengéit (a rendezői összetartó koncepció hiánya) és erős oldalait (a kiváló színészi teljesítmények teszik a darabot élvezhetővé, jelentéssé, élővé). A lapszám utolsó kritikája Kovács Eszter tollából származik, és a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulatának *Boldogságia* című előadását méltatja (rendező Csiki Zsolt).

A *Tanulmány* rovatban elsőként Sántha Ágnes elemzését találjuk egy a romániai magyar színházi szakemberek körében készített felmérés alapján. Az adatok összegzésében a szerző azt mutatja be, hogy milyen hazai és nemzetközi színházi fesztiválok voltak a tavalyi évadban a leglátogatottabbak, a legeredményesebbek, melyek a legjobban szervezett rendezvények, valamint hogy a szakmabeliek mely általuk eddig még nem látogatott fesztiválon szeretnének részt venni. Azt is megtudjuk, hogy a fesztiválokon kevés szakmabelinek nyílik lehetősége más társulatok előadásainak megtekintésére, hogy csupán nézői minőségében a megkérdezettek kis része szokott ellátogatni különböző fesztiválokra, erre utal egyébként a tanulmány címe is: „Mi csak játszunk és utazunk”.

Zakariás Erzsébet tanulmánya a kolozsvári színház teljes játérendjének (fennállása óta máig) összeállítási kísérleteiről, a vállalkozás nehézségeiről és előzményeiről számol be. A tanulmány végén találunk egy kis ízelítőt a játérendből, amelyből az olvasó megtudhatja, hogy mit játszottak a kolozsvári színházban például 1792 decemberében, ki volt a darab szerzője, fordítója.

Porogi Dorka tanulmányában Shakespeare *Romeo and Juliet* című tragédiájának három, a maga nemében kiváló magyar nyelvű fordítását hasonlítja össze. A három kiválasztott fordítás Kosztolányi Dezső, Mézőly Dezső és Nádasdy Ádám munkája. A szerző példákon keresztül vizsgálja, hogy milyen fordítói koncepciót követtek az említett írók, hogy melyik fordítás áll a legközelebb az angol eredetihez, illetve melyik az, amely a színrevitelnek, a színpadi kibontakozásnak a legtöbb teret enged.

Roppant érdekes Bertóti Johanna tanulmánya *A caragializmusok fordítási lehetőségeiről*, amely előbb tisztázza a caragializmus fogalom jelentését, továbbá olyan példákat keres a Caragiale *D'ale carnavalului* című műve magyar fordításaiból, amelyek valamilyen szinten érzékeltetni tudják a román drámaíróra jellemző nyelvi komikumot a magyarban is. Caragiale magyar fordításával kapcsolatos az az email-interjú is, amelyet Demény Péter készített Parti Nagy Lajossal, és amelyben éppen arról kérdezi a költőt, hogy milyen eszközei voltak a *D'ale carnavalului* magyar változatának megírásában, miért fogott bele a munkába, milyen élmény közvetítővel fordítani, vagy hogyan fogadta az előadást a magyarországi közönség.

Proics Lilla ugyanazon darabok kapcsán (*Bányavirág, Bányavakság*) szólaltatja meg a szerző Székely Csabát, az erdélyi rendező Sebestyén Abát és a magyarországi rendezőt, Csizmadia Tibort. Az interjúból kiderül, hogy a két rendező és a szerző mennyiben látták/értelmezték a szöveget hasonló módon, mit jelentett számukra a hasonló való munka, milyen volt a közreműködés szerző és rendező között. Ungvári Zrínyi Ildikó *Mintha először* című interjújában Háy János magyarországi drámaírót kérdezi afelől, hogy mit jelent számára a drámaírás, hogyan talál rá témáira, hogyan született a *Gézagverek* című dráma, valamint arról is, hogy milyen benyomást tett rá a darab marosvásárhelyi színrevitele.

A *Játéktér* eme lapszámában a kritikák, tanulmányok mellett az érdeklődő olvasó még sok más cikket is talál: beszámolókat színházi és drámaírói workshopokról, egy a pécsi Playback Színházról szóló részletes bemutatást, színházelméleti-esztétikai szakönyvekről írott recenziókat, valamint egy olyan esszét, amelynek szerzője a Jacques Lecoq pedagógiájára épülő kreatív színházi képzés egyik fiatal résztvevője, Pál Emőke. Szövege által betekintést kapunk az említett

képzés módszereibe és a Lecoq-metodikának bizonyos részeibe is. A lapszám utolsó szövege egy drámafordítás: Nathalie Sarraute színművét (*Egy igenért vagy egy nemért*) Horváth Andor fordításában olvashatjuk magyar nyelven. Amint azt már meg-

előlegeztem, tematikailag és műfajilag is gazdag, érdekes és színvonalas lapszámot tartok a kezemben, minden irodalom- és színházkedvelőnek ajánlom olvasásra. (*Jártéktér* 2013. 2. sz.)

Soós Amália

MŰVÉSZETEK TALÁLKOZÁSA – FESTMÉNY ÉS NOVELLA

■ Az *Irodalmi pályázat* honlapján *Művészetek találkozása – festménynovella* címmel júniusban pályázatot hirdettek, annyiban kapcsolódva a XXXVII. Szegedi Nyári Tárlathoz, hogy az íróknak négy kortárs művész – a Regionális Összművészeti Központban kiállított – festménye közül kellett az egyiknek vagy a képi világára, vagy a címére hangolódni. A beérkezett harminchárom pályaműből a zsűri (Hász Róbert, Kollár Árpád és Turczy István) tizenegy novellát juttatott a következő fordulóba. *Lájkverseny* címen, a zsűri döntése előtt, az olvasóknak is lehetőségük volt arra, hogy kedvencüknek díjat szavazzanak meg.

A zsűri – a Nyári Tárlat zárlatával kihirdetett – döntése alapján az első helyezett Boldog Zoltán *A látogatókkal* című írása, különlegessége, hogy az elbeszélői perspektívát a festmény központi figurája adja. A második helyezett Völgyi Lajos a *Késő, Szeged* című novellával, a harmadik pedig Somogyi Ferenc, a *Telefónia (Nő az utcán)* szerzője. A *Lájkverseny* győztese Deák Csillag lett, aki a *Parnidész kilátóját* szötte bele tragikus kimenetelű, *Akadálymentesítés* című novellájába.

A továbbiakban most mégsem róluk fogok beszélni, hanem négy másik művet emelek ki (még a zsűri döntése előtt választottam ki őket), hogy bemutassam, miként kapcsolódnak a témajukként választott képekhez.

**ef Zámbo István: *Termékbemutató*
és „búgócsiga” jeligével:
*Pest-Budai Búgócsiga SE***

■ ef Zámbo István festőművész, grafikus, szobrász, performer és zenész 1950-ben született Salgótarjánban, 1972-ben alapító tagja volt a szentendrei Vajda Lajos Stúdióknak, alkotásai a dadaizmus és a szürrealizmus je-

gyében születnek. A *Termékbemutató* (2010) élénk színekkel hívja fel magára a figyelmet, a képen szereplő alakok a legegyszerűbb körvonalakkal rendelkeznek. A térelrendezés háromszög alakú, a csúcson, ezzel a jelet középpontjában a terméket bemutató ember áll. Ahogy a *Szezongyümölcs* írója fogalmaz: „és azok az arcok, más perspektívák, nem ott a száj, ahol lennie kell, szeme oldalt, így hátrafelé is lát”; de csak az árusító lát előre és hátra, jobbra és balra, akár minden térben egyszerre. Háttérben egy sárga csont alakjai sejlenek fel, előtte asztal, azon tál, a tálban és jobb kezében egy pöttös labda. A kép két szélén egy-egy fél, szemgolyó nélküli emberi arc egyszerre mered a termékekre és ránk, a művészetet fogyasztókra.

A *Pest-Budai Búgócsiga SE* könnyed iróniával, élvezetes humorral mutatja be, hogyan ragad alkalmat, de főleg szavakat a fogyasztói társadalmat kizsákmányoló reklámkampány. Mindenkihez szól, aki középszerű, döntésképtelen, tehetségtelen – „az alapszabály szerint bármely két éven felüli, karal rendelkező magyar állampolgár tagja lehet Egyesületünknek, kortól, nemtől, politikai hovatartozástól, szexuális beállítottságtól, s.tébe függetlenül”, aki pszichológiailag infantilis, döntéseiért képtelen felelősséget vállalni, önmagával nem mer szembenézni. Az egyesület „célkitűzései között szerepel, hogy [...] a Belvárosi Csigapalota [...] az állandóság, a nyugalom és a boldogság szigeteként, mintegy szeretetközpontként működhessen rohanó, sivár, szeretetlen világunkban”. Ha a boldogság szigete mégsem lenne képes elnyomni az önmagunk elleni hazugságokat, hát segítsünk rajta egy kis oxigén- vagy színcsakra-terápiával, és ne feledkezzünk meg a *búgócsigák* rejtlő cukor nyújtotta örömről sem.

Henn László András: *Parmenidész kilátója és „magaslat” jeligével: Mint csarnok ivén mászkáló bogár*

■ Henn László András grafikus és festőművész 1959-ben született Szegeden. Honlapján olvashatjuk ars poeticáját: „A megragadott pillanatok, témákat foltok, színek, fények inspirációjaként dolgozom fel – mely, ha a festészet eszközeivel fogalmazunk – úgy tetszik –, elfelejtett (talán ősi?) élményeket hozhat a felszínre. Munkáimban keresem a mai és az archaikus kultúra kapcsolódási pontjait, jelképeit, jelen és múlt egységét. Egy-egy képem kialakulása, még ha a lírai expresszionizmus jegyeit hordozza is, hosszabb előkészület eredménye. Minden mozzanat egy-egy gondolatsor »beteljesülése«.”

A *Mint csarnok ivén mászkáló bogár* című novella tökéletesen tükrözi a szépirodalomban a festő céljait. A mitikus, ősi vadonban vagyunk, a civilizációtól távol, az emberrel kapaszkodunk felfelé, a kilátó és a megismerés felé. Az égbolt sötét, akár a vázson, csak pillanatokra szakítja meg ezt a folytonosságot a zseblámpa fénye, egy tengerben megcsillanó hal, egy felvillanó jelzőfény. A kilátó szent tér, a világ abban a pillanatban teremődik, ahogy az ember belép ebbe a minden irányba látó sásfészekbe: „A férfi megszűnik bármit is tudni. Az idő folyik, kimosta belőle a tudást és a nem tudást is. Névtelenné válik, senkivé, olyanná, aki sok ezer évvel ezelőtt itt állhatott ezen a magaslaton, meztelen volt és gyöngé. Nappal volt, talán már délután is. Elhatárolódott a világtól, miközben egyé vált vele. Felismerete, hogy ott van, fenn, és létezik, de alakja parányi, semmitmondó, elveszett test csupán, csak a benne mocorgó isten és madár a teljes, az egész. Mindkettő kikívánczik belőle.” A jelen és a múlt itt alkot egységet, az ecsetet szorongató festő és a fényképezőgépet szorongató ember itt válik teremtvé.

Kántor Ágnes: *„Okay, Houston, volt egy problémánk” és „aku” jeligével: Lomtalanítás*

■ Kántor Ágnes festő, aki a térben elhelyezett különböző tárgyak, személyek egymáshoz, a befogadóhoz, továbbá a térhez (ezzel pedig az időhöz – a térbeli távolság a képe-

in időbeli távolságot is jelent) való viszonyát jeleníti meg: „Munkáimmal a hagyományos táblaképekre jellemző, a festmény terét feltáró, azaz a befogadó típusú képteret próbálok vegyíteni, ütköztetni a térfoglaló műtípusok téralakító eszközeivel, hatásával.”

A *Lomtalanítás* című novella volt az egyetlen, ami Kántor Ágnes képéhez kapcsolódott. A novella egy misztikus, fantasztikus történetet villant fel. A munkanélküli elbeszélő, aki kényszeresen gyűjti a „még használható” lomokat, egyik nap egy kislejtezett irányítópultot cipel haza. Egy rozoga konnektorba próbálja bedugni a pult zsinórját, hogy használatra bírja, de áramütést szenved. A kórházban közlik vele, hogy meghalt, és újraélesztették. Hazaérve természetfeletti dolgokat tapasztal, majd egy újabb baleset után ismét kórházban ébred. Vajon a főhősünk fejében zakatoló hangok milyen kapcsolatban vannak az Apollo-13 utasaival? Lehetséges-e, hogy a parancsnoki űrhajóban történt zárlat, ami az oxigéntartály felrobbanásához vezetett, egy időben történt főhősünk áramütésével? Van-e összefüggés abban, hogy a hangok az elbeszélő fejében akkor jelentkeztek, amikor először került bele a saját teréből és idejéből ki-mozdított irányítópult vonzáskörébe?

Lakatos Ervin: *Femme la rue V. és „BÁRSONY” jeligével: Femme de la rue*

■ Lakatos Ervin festőművész 1971-ben született Kalocsán. A *Femme la rue V.* egy realiztikus, színes utcai jelenetet ábrázol, a kép középpontjában egy kék ruhás, rövid hajú nő telefonál. A legtöbb pályázó ezt a képet választotta, talán ezt volt a legkönnyebb beépíteni egy szövegbe.

A *Femme de la rue* egy Ábris nevű csendéletfestő öntudatra ébredéséről szól. Az élete főművét – két almát és egy szőlőfürtöt – megfesteni akaró férfi megcsömörlök. Útja a közeli ivóba vezet, ahol megkísérli egy vörös démon, majd találkozik jövőbeli önmagával. A megöregedett, elhízott, vörös hajú nő ismét felbukkan, hogy lefestesse magát a művésszel, Ábris pedig lassan ráébred, hogy a szépséget nem másokban kell keresni. (www.irodalmipalyazat.hu)

Bende-Pintér Anita